

Verden på norsk

Kartlegging og resepsjon av oversatt skjønnlitteratur (ca. 1800–d.d.)

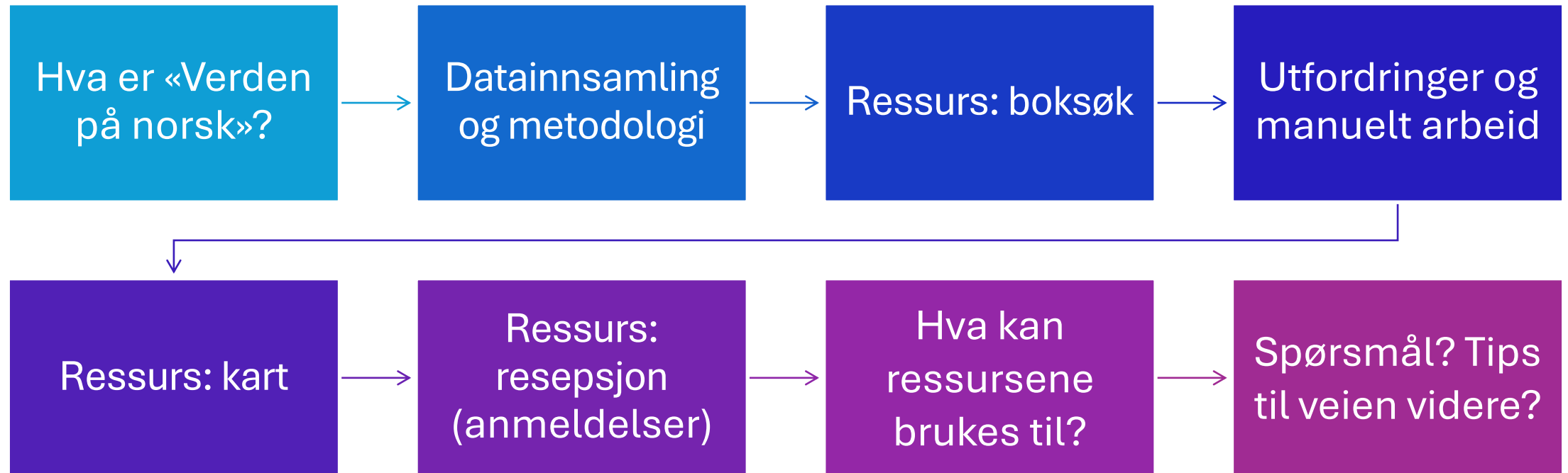
Marcus Axelsson (HiØ)

Inger Hesjevoll Schmidt-Melbye (NTNU)

Siri Fürst Skogmo (INN)

Hva skal vi snakke om?

Hva er prosjektet «Verden på norsk»?

Boksøk

Søkbar oversikt over all (skjønn)litteratur oversatt til norsk siden 1814

Kart

Interaktivt kart som viser bibliomigrasjonsmønstre (hvor den oversatte litteraturen kommer fra)

Resepsjon

En samling av avisanmeldelser av oversatt (skjønn)litteratur

åpent tilgjengelige digitale ressurser

- Samarbeid mellom NTNU, HiØ, HiNN med støtte fra DH-lab ved Nasjonalbiblioteket
- Delfinansiert av Bibliotekutvikling (Nasjonalbiblioteket)

Øversettelse av skjønnlitteratur i Norge

- Hva (hvem) blir oversatt?

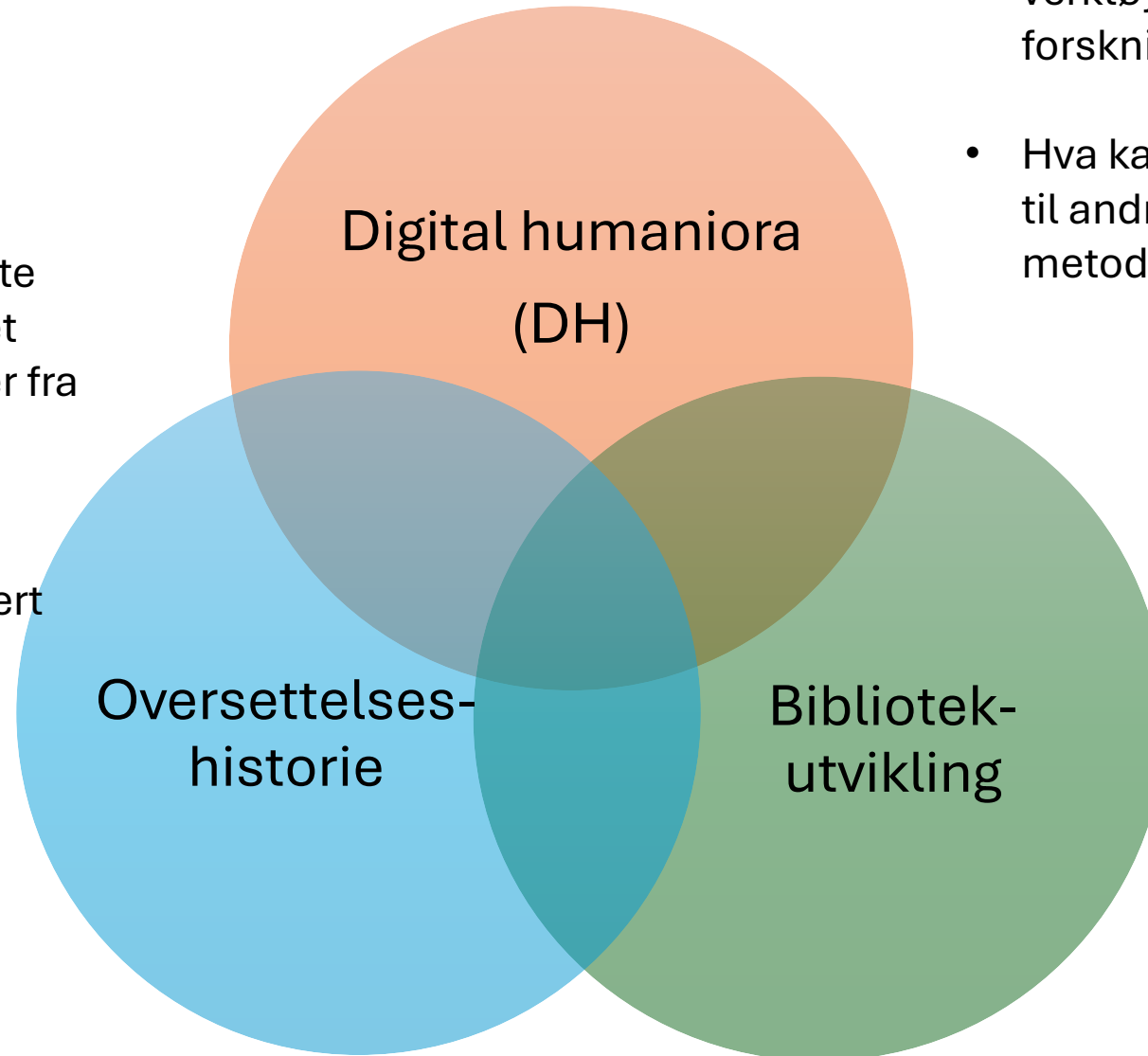

- Fra hvor?

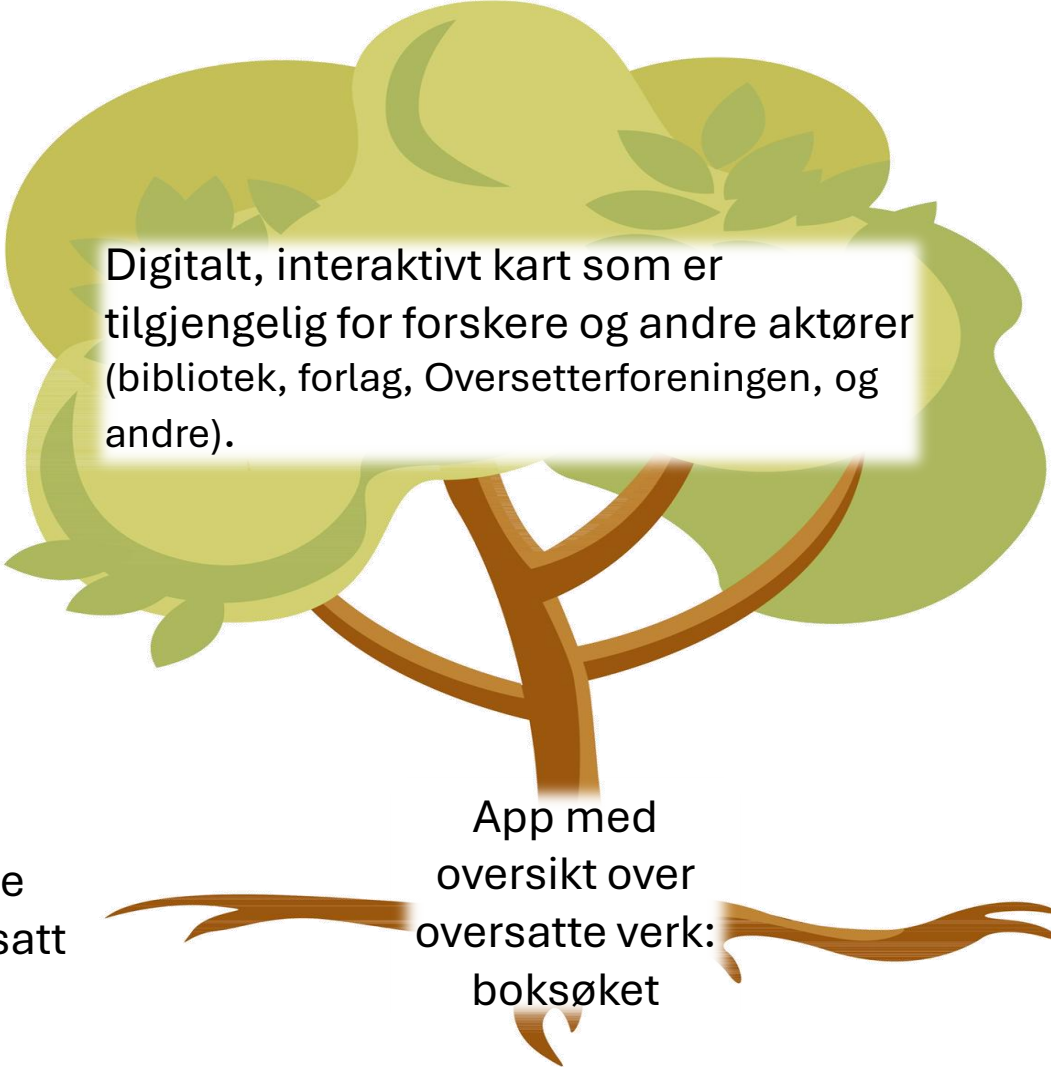

- Av hvem (oversettere/ forleggere)?

- Hvor kommer de oversatte bøkene vi leser fra? Er det sant at det nesten bare er fra det anglo-amerikanske språkområdet?
- Hvilke oversettere har vært særlig betydningsfulle?

- Hvordan kan digitale metoder og verktøy hjelpe oss med å svare på forskningsspørsmålene?
- Hva kan vi lære, skape og lære videre til andre etter å jobbet med DH-metoder?
- Hvordan kan vi utnytte bibliotekskataloger til å svare på forskningsspørsmål og synliggjøre hva norske bibliotek har av oversatt litteratur?
- Hvordan kan vi få til tverrfaglig samarbeid mellom forskningsbibliotekarer og forskere?

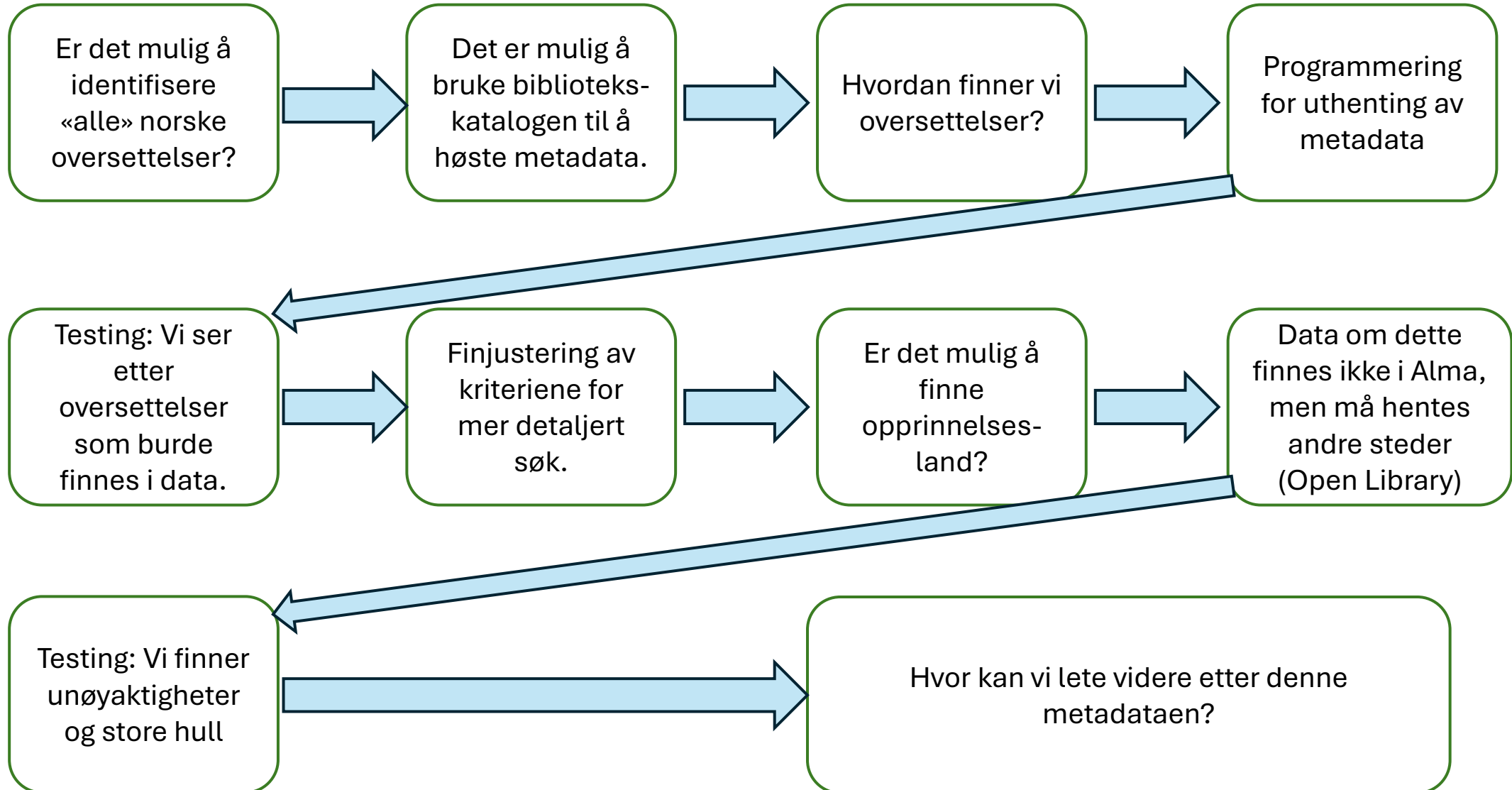
Digitalt, interaktivt kart som er tilgjengelig for forskere og andre aktører (bibliotek, forlag, Oversetterforeningen, og andre).

Metadata fra den nasjonale bibliotekskatalogen: Oversatt tittel, oversettere, originaltittel, forfatter

App med oversikt over oversatte verk: boksøket

Metadata fra internasjonale bibliotekskataloger og andre kilder: Originaltitler, utgivelsessted

Fremgangsmåte for å identifisere norske oversettelser

Fremgangsmåte for å identifisere norske oversettelser

Programmering
for uthenting av
metadata

1. 041\$a og/eller Leader[35-37] inneholder 'nno', 'nob' eller 'nor' – dette betyr at språket i boken er norsk.
2. Inneholder ett av følgende:
  - a. 041\$h (originalspråk) er noe annet enn norsk
  - b. 246\$i 'Originaltittel:' finnes
  - c. 700\$i 'Oversettelse av:' finnes
  - d. 700\$a<>\$4 'trl' finnes
  - e. 700\$a<>\$e 'overs.' finnes
  - f. 765 finnes (brukes ikke så mye)

```
22  ✓ def extract_contributors_and_translators(record):
23      contributors = []
24      translators = []
25
26      # Contributors and Translators (700 fields)
27      for field in record.get_fields('700'):
28          if "a" in field:
29              contributor = field['a']
30              relation = field.get('4', 'unknown') # Default to 'unknown' if not specified
31
32              contributors.append((contributor, relation))
33
34              # If the relation is 'translator', add to the translators list
35              if relation == 'trl':
36                  translators.append(contributor)
37
38      return contributors, translators
39
40
```

Hvordan finner vi
oversettelser?

MARC-post for oversettelsen av *Moby Dick* av Herman Melville

Finjustering av
kriteriene for mer
detaljert søk.

LDR	01611cam a2200433 c 4500
001	999825024864702201
005	20230401151512.0
007	Ta
007	cr
008	150130s1998 no# 000 1 nob
015	__ a 9906013 2 nbf
020	__ a 8273846822 q ib. c Nkr 29.00
035	__ a 982502486-47bibs_network
035	__ a (NO-TrBIB)982502486
035	__ a (NO-TrBIB)101443862
040	__ a NO-OsNB b nob e katreg
041	1_ h dan h eng
042	__ a norbibl
044	__ c no
082	74 a 813 q NO-OsNB 2 4/nor
100	1_ a Melville, Herman d 1819-1891 0 (NO-TrBIB)90072387
245	10 a Moby Dick c Herman Melville ; [oversettelse: Kristin Tyrmi]
246	1_ a Moby Dick i Originaltittel
260	__ a Oslo b Ex libris c 1998
300	__ a 95 s.
490	1_ a Berømte klassikere fra Ex libris v 6
500	__ a "Berømte klassikere"
500	__ a Oversatt etter dansk forkortet utg.
500	__ a 1. utg. av denne oversettelsen 1987
500	__ a 1. norske utg. Oslo : Dreyer, 1948 med tittel: Moby Dick, eller Den hvite hvalen
533	__ a Elektronisk reproduksjon b [Norge] c Nasjonalbiblioteket Digital d 2010-06-25
700	1_ a Tyrmi, Kristin 4 trl 0 (NO-TrBIB)10061921
700	1_ a Viby, Robert 4 bjd 0 (NO-TrBIB)10062102
740	0_ a Moby Dick, eller Den hvite hvalen
830	_0 a Berømte klassikere fra Ex libris v 6
856	42 3 Forlagets beskrivelse (lang) u https://contents.bibs.aws.unit.no/?isbn=8273846822
856	41 3 Fulltekst u https://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2010050408089 y Nettbiblioteket z Digital representasjon
901	__ a 90
913	__ a Norbok b NB

Fremgangsmåte for å identifisere utgivelsesinformasjon om originalverk

Hvor og når originalverket er utgitt – ikke oppgitt i Alma

WorldCat, Wikidata, Hathitrust, Open Library og andre nasjonalbiblioteker.

Foreløpig bare metadata fra Open Library

Boksøk

Hovedforfatter	Undertittel	Publikasjonsår
Lindgren, Astrid		1800 2024
Bidragstere	Originaltittel	1800 2024
		☒ Begrens til oversatte bøker i Dewey 800-serien (skjønnlitteratur) og bøker uten Dewey-kode
Oversettere	Forlag	
Tittel	Målform	
	Velg én eller flere målformer	
	Originalspråk	
	Velg ett eller flere språk	

[Søk](#)

Antall treff: 433

omtaler	hovedforfatter	oversettere	tittel	originaltittel	publikasjonsår	forlag	målform	ddc800	ddc0	#
	Lindgren, Astrid	Braarvig, Hans Bjerre, Håkon.	Pippi Langstrømpe går ombord	Pippi långstrump går ombord	1947	Damm	nob	☒	☐	
	Lindgren, Astrid	Tenfjord, Jo	Alle vi barna i Bakkebygrenda	Alla vi barn i Bullerbyn	1948	Tiden	nob	☐	☒	
	Lindgren, Astrid	Braarvig, Hans Bjerre, Håkon	Pippi Langstrømpe går til sjøs	Pippi Långstrump i Söderhavet	1948	Damm	nob	☐	☒	
	Lindgren, Astrid	Tenfjord, Jo	Mesterdetektiven Blomkvist	Mästerdetektiven Blomkvist	1948	Tiden	nob	☐	☒	
	Lindgren, Astrid	Tenfjord, Jo	Mye moro i Bakkebygrenda	Mera om oss barn i Bullerbyn	1949	Tiden	nob	☒	☐	
	Lindgren, Astrid	Store, Eva	Britt-Mari letter sitt hjerte	Britt-Mari lättar sitt hjärta	1949	Damm	nob	☐	☒	
	Lindgren, Astrid	Blom, Solveig	Per Pusling	Nils Karlsson-Pyssling	1950	Damm	nob	☐	☒	
	Lindgren, Astrid	Tenfjord, Jo	Mesterdetektiven Blomkvist lever farlig	Mästerdetektiven Blomkvist lever farligt	1952	Tiden	nob	☐	☒	

Metadata

Oppgi MMSID

999515210474702201

Oversettelse (NB)

	0
mmsid	999515210474702201
Hovedforfatter	Lindgren, Astrid
Bidragstere	[['Støre, Eva, trl']]
Oversettere	['Støre, Eva']
Tittel	Britt-Mari letter sitt hjerte
Undertittel	Astrid Lindgren ; oversatt av Eva Støre
Originaltittel	Britt-Mari lättar sitt hjärta
Forlag	Damm
Målform	nob
Originalspråk	[swe]
Publikasjonsår (streng)	1949
Publikasjonsår	1949
Dewey-kode	[]
ddc800	False
ddc0	True

Original (Open Library)

	0
mmsid	999515210474702201
Verksnøkkel	/works/OL14872848W
Utgavenøkkel	/books/OL26675172M
Forfatter	Lindgren, Astrid
Tittel	Britt-Mari lättar sitt hjärta
Utgivelsesdato	1994
Utgivelsesår	1994
Forlag	["Nasza Księgarnia"]
Utgivelsessteder (alle)	['Warszawa, Poland']
Utgivelsessteder	Warszawa, Poland
Adresse/sted	Warsaw, Masovian Voivodeship, Poland
Breddegrad	52.2337172
Lengdegrad	21.071432235636493

Hjem

Boksøk

Metadata

Omtaler

Kart

Boksøk

Forfatter

Originaltittel

Publikasjonsår oversettelse

Oversetter

Norsk forlag

Begrens til oversatte bøker i Dewey 800-serien (skjønnlitteratur) og bøker uten Dewey-kode

Oversatt tittel

Målform

Velg én eller flere målformer

Originalspråk

Velg ett eller flere språk

Søk

Manuelt arbeid med metadata

-for språk som er lite oversatt i Norge

1-2 oversettelser

For eksempel:

aserbadsjansk

armensk

galisisk

gammelengelsk

sørsamisk

swahili

2-10 oversettelser

For eksempel:

bengalsk

maltesisk

lulesamisk

kurdisk

irsk

makedonsk

Boksøk

Forfatter	Originaltittel	Publikasjonsår oversettelse
<input type="text"/>	<input type="text"/>	1800 2024
Oversetter	Norsk forlag	☐ Begrens til oversatte bøker i Dewey 800-serien (skjønnlitteratur) og bøker uten Dewey-kode
<input type="text"/>	<input type="text"/>	1800 2024
Oversatt tittel	Målform	
<input type="text"/>	Velg én eller flere målformer ▼	
	Originalspråk	
	Hindi x ▼	

Søk

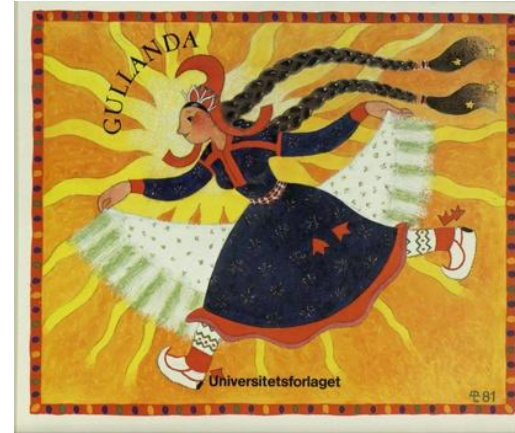
Antall treff: 3

urn	forfatter	oversetter	oversatt tittel	publikasjonsår oversettelse	målform	norsk forlag	originaltittel	originalspråk	publikasjonsår originaltittel	ddc800	ddc0	omtale	metadata
None	Śesha, Śaṅkara	Odland, Ottar	Blind lovnad	1989	nno	Norsk rikskringkasting, Radioteatret	Abhishapt Gaandhaar	[hin]	None	☒	☐		
	Inayat Khan		Marcello Haugens egen læret	1993	nob	J.-E. Kvamsdahl	None	[hin]	None	☐	☐		
	Jośi, Himāṃśu	Joshi, Amit Falck-Muus, Lisbeth	Grenselandets ild : roman	1996	nob	Kultursamband forl.	Kagar Ki Aag	[hin]	None	☒	☐		

Utfordringer med språk som er lite oversatt til norsk

- Mange indirekte oversettelser
  - Parallellutgivelser
  - Flerspråklige utgivelser
  - Utgivelser med uklar utgivelseshistorie
  - Utgivelser uten et «originalverk» (antologier, diktsamlinger, oldtidsepos, eventyr...)
  - Skiftende landegrenser og endrede forlagsnavn
- ... og mye mer!

Kart over oversatte bøker

Publikasjonsår

1800

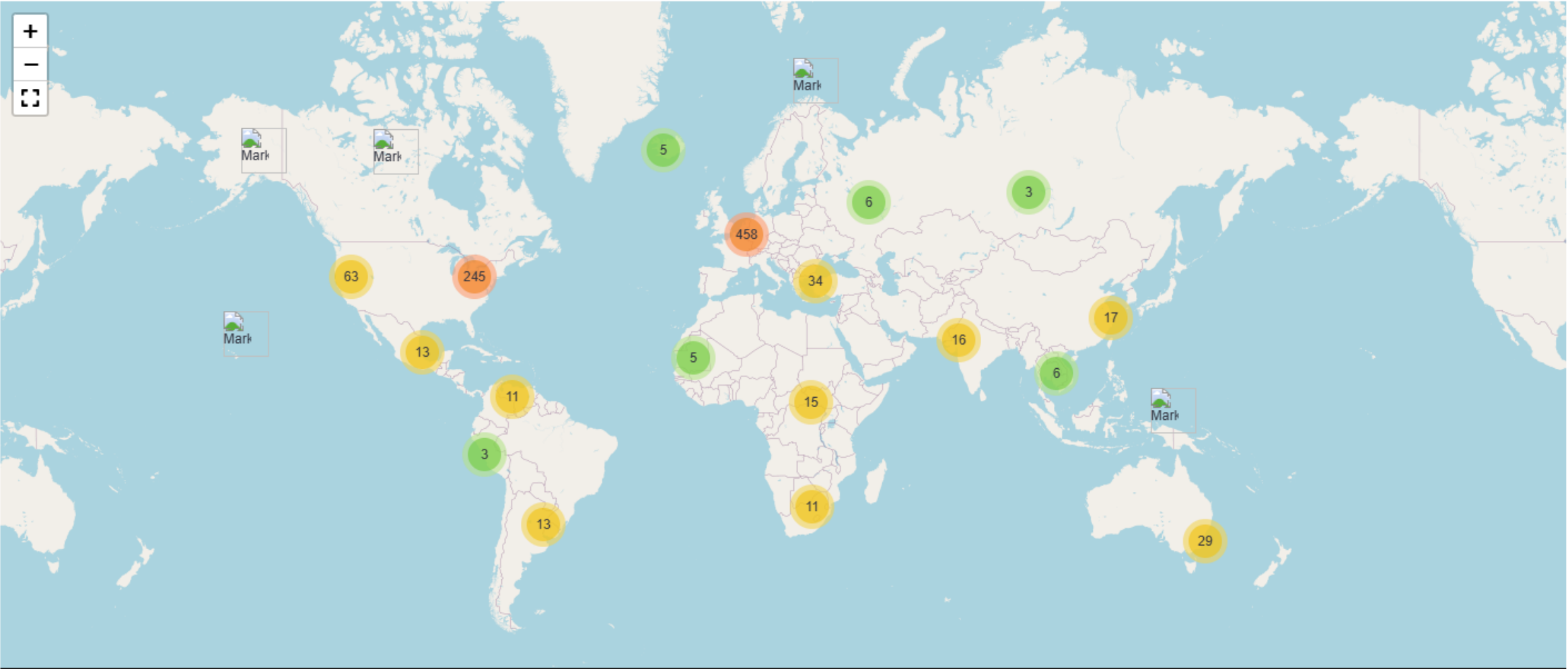
2024

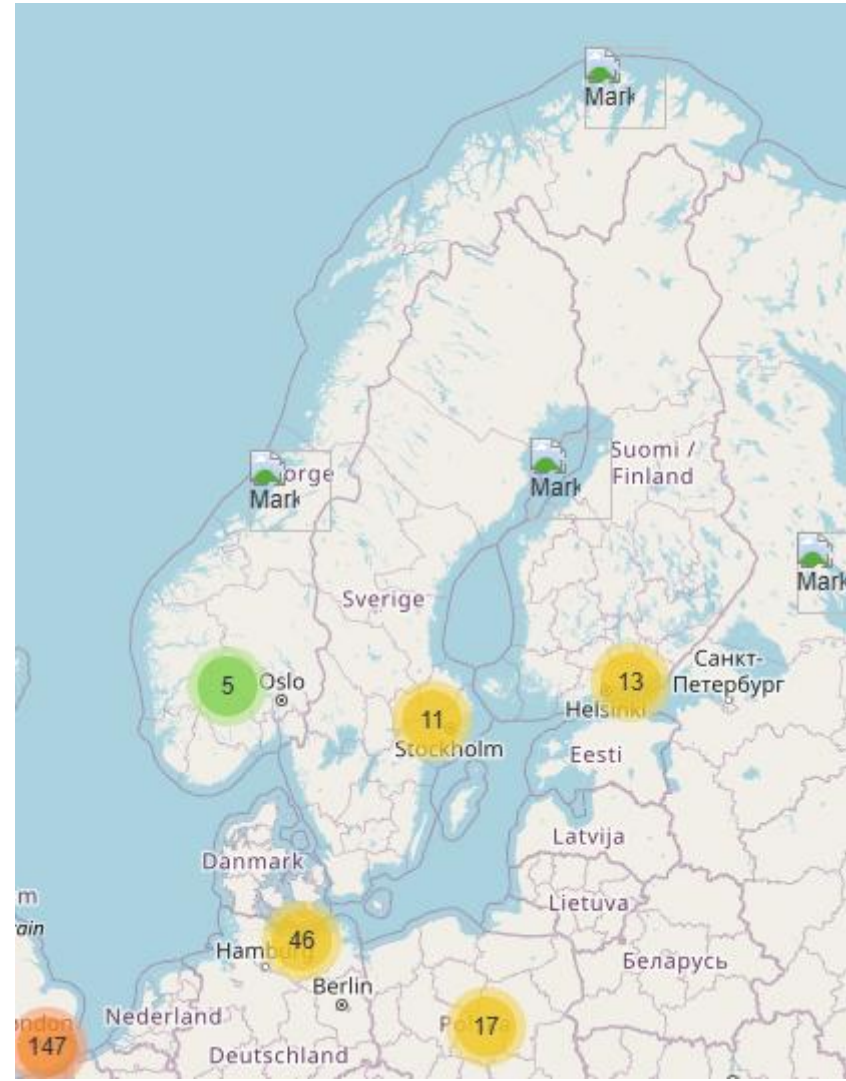
1800

2024

Forfatter

Oversetter

Hjem

Boksøk

Metadata

Omtaler

Kart

Publikasjonsår

1800

1881

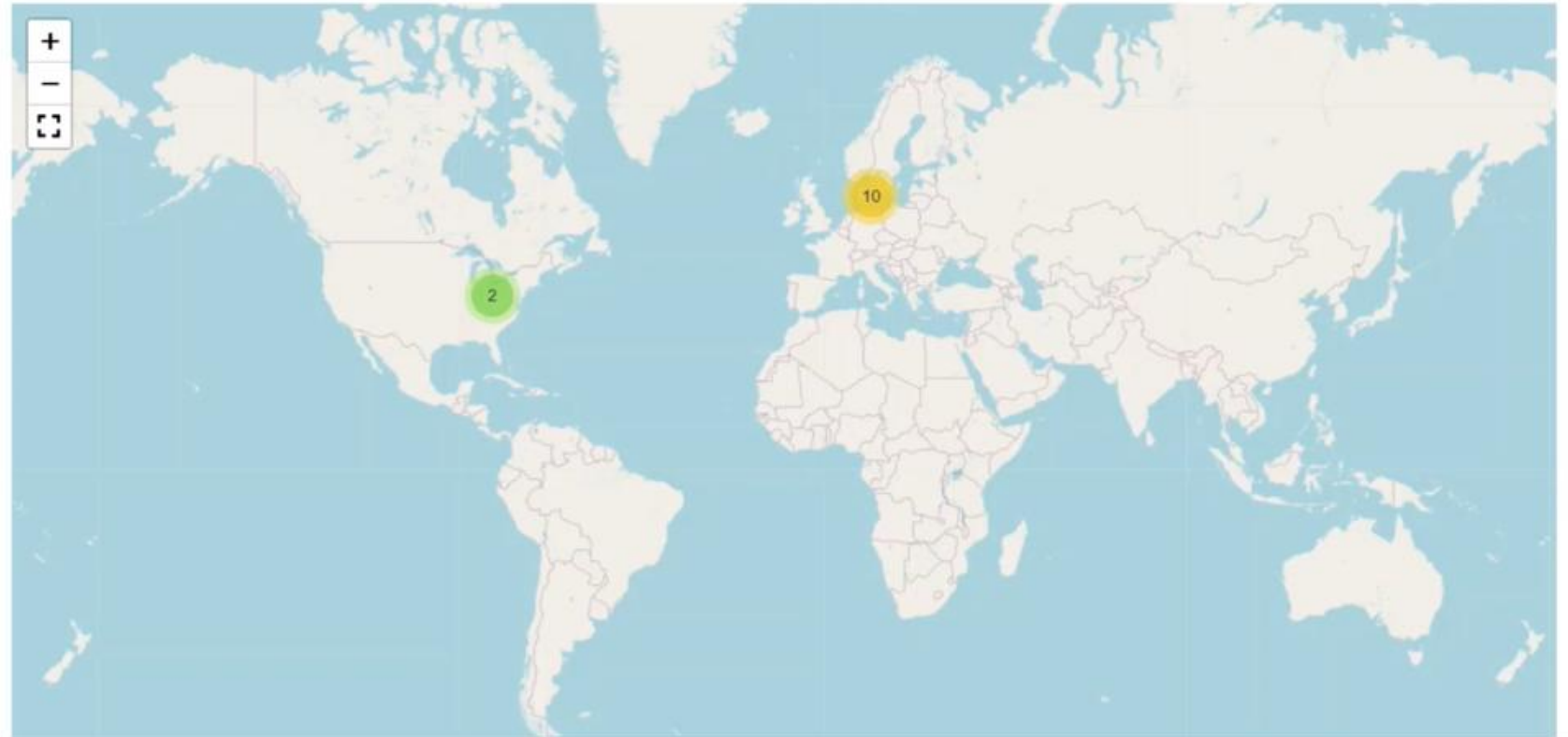
2023

2024

Forfatter

Lindgren, Astrid

Oversetter

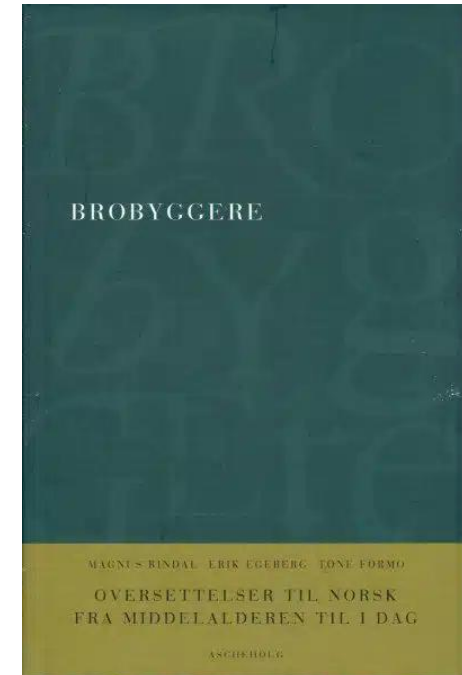
En mer utfyllende kilde for «opptelling» av oversettelser

han at grensen mellom det opprinnelige USA og det øvrige kontinentet – i stadig forflytning etter som den unge nasjonen ekspanderer – er selve hovedfaktoren i dannelsen av den amerikanske nasjonalkarakteren; den særpregete blandingen av individualisme, frihetsfølelse og vold. Haukøye er denne teoriens

skarve to prosent av USAs 349 millioner innbyggere. Men å gi Cooper skylda for noe av dette, er selvsagt å ta i. Leser man «Den siste mohikaner», vil man oppdage at synet hans på indianerne er mer sammensatt enn

KLASSIKER: Hvor mange ganger er «Den siste mohikaner» utgitt i Norge? En opptelling for 23 år siden kom fram til at tallet er 70.

«Av Norsk Bokfortegnelser statistikk over hva som er kommet ut på norsk av utenlandsk litteratur og fra hvilke språk, fremgår det at mens antallet oversettelser fra engelsk, svensk, dansk, fransk og tysk på 80-tallet var noenlunde stabilt, men fallende, ser vi at **gruppen 'andre språk' gjorde et hopp fra 47 titler i 1979 til 71 i 1980** og siden har holdt seg på et relativt høyt nivå (s. 222, vår utheving)»

Pilotstudie: anmeldelser av oversatt litteratur

Samlet fra Atekst (Norsk avisdatabase)

Søkekriterie: Forfatternavn + “oversatt” /
“overset*” (for å inkludere “oversettelse” og
“oversetter”)

70 anmeldelser fra nasjonale og lokale aviser,
og NRK (Norsk rikskringkasting)

Vi brukte Heilbrons inndeling, “sentral” og
“perifer” (1999)

Sentrale språk

36 anmeldelser

3 språk (engelsk,
tysk og fransk)

17 forfattere

23,265 ord totalt

Perifere og semi- perifere språk

34 anmeldelser

16 språk (fra
tsjekkisk til kinesisk)

20 forfattere

21,607 ord totalt

Forfatter

Norsk tittel

Oversetter

Språk

Publiseringsår for
oversettelse

Anmelder

Kilde

Dato for
anmeldelsen

Anmeldelser av oversatt litteratur (epitekst)

“... over the past sixty years the comments have grown amazingly consistent in **praising fluency while damning deviations** from it ...” (Venuti 1995: 2)

“In the Norwegian reviews, the book is mostly presented ... as though the original text **transparently** shines through the target language.” (Gullin 2017, 206)

“Reviewers continue to praise a fluent translation because it **does not read like a translation.**” (Doyle 2019, 567)

“It will probably not come as a surprise ... to find that the quality most commonly preferred in a translation, even by reviewers who are almost invariably themselves original writers, is **transparency**, the feeling that one is not reading a translation at all.” (Fawcett 2000, 296)

If a translation is commented on at all, it is with “a brief blanket judgement, often in the form of a single adjective such as ‘excellent’ or ‘remarquable’, or cite the translator briefly in parenthesis.” (Vanderschelden 2000, 285)

“Even of those reviews which comment on the translation, less than 10% make a remark about **fluency and transparency** in the United Kingdom, 4.35% do so in France and 9.00% do so in Germany. ... This project has found that there now seems to be other criteria against which translations are being assessed, such as **accuracy and fidelity** ...” (Gray 2021, 237-238)

Of 102 positive statements, “14 ... specifically praise the translator’s achievement of a well-functioning target text (9 statements), [or] .... praise a **fluent, flexible, or smooth** translation (5 statements).” (Podlevskikh Carlström 2022, 138, 140)

Hva kan ressursene brukes til?

- forskning og undervisning
- læringsopplegg for skolebibliotek og folkebibliotek
- kurs- og undervisningsvirksomhet på fagbibliotekene
- grunnlag for interaktive hyllekart
- læringsressurser (spill?) for skolen
- oversikt og beslutningsgrunnlag for Oversetterforeningen, Kulturrådet, norske forlag med flere

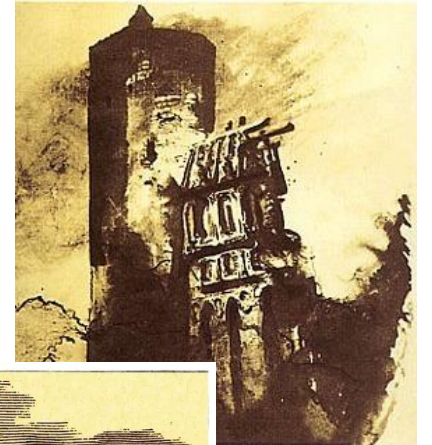

Forespørsler vi allerede har fått:

- Victor Hugos første roman, satt til Munkholmen, oversettelse til norsk?
- Engelsk litteratur i norsk oversettelse, for å lære Norsk (særlig to spesifikke forfattere)
- Italiensk kanonlitteratur i Norge 2000-2025
- Polsk litteratur oversatt til norsk

Boksøket kunne hjelpe!

Hugo
Han d'Islande
Édition de Bernard Leuilliot

folio classique

Spørsmål? Tips til veien videre?

Ta gjerne kontakt med oss!

Marcus Axelsson marcus.axelsson@hiof.no

Inger H. Schmidt-Melbye inger.hesjevoll.schmidt-melbye@ntnu.no

Siri FÜRST Skogmo siri.furst.skogmo@inn.no